

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Kultuuriminister
käskkiri
algtekst
28.12.2024
RT III, 18.12.2024, 1

Kultuurimälestiseks olemise lõpetamine

Vastu võetud 29.11.2024 nr 189

Muinsuskaitseaduse (MuKS) § 20 lg 1 p 2¹ ja lg 2 alusel:

1. Lõpetan järgmiste ajaloomälestiste kultuurimälestiseks olemise:

Jrk nr	Reg. nr kultuurimälestiste registris	Mälestise nimetus	Sõjahaua nr sõjahaudade nimekirjas	Maakond	Aadress
1	3	Vabadussõjas hukkunute ühishaud		Harju	Harju maakond, Anija vald, Vetla küla, Paunküla metskond 96
2	5	Terroriohvrite hukkamiskoht ja ühishaud	3	Harju	Harju maakond, Jõelähtme vald, Jõesuu küla, Anija metskond 6
3	8	I maailmasõjas hukkunute ühishaud	6	Harju	Harju maakond, Keila linn, Haapsalu mnt 2
4	9	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	7	Harju	Harju maakond, Keila linn, Haapsalu mnt 2
5	10	Terroriohvrite matmispaik	8	Harju	Harju maakond, Lääne-Harju vald, Põllküla, Keila metskond 341
6	11	Terroriohvrite ühishaud	9	Harju	Harju maakond, Lääne-Harju vald, Klooga alevik, Klooga memoriaal 3, jrk nr 11.
7	15	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	11	Harju	Harju maakond, Loksa linn, Männi tn 34a
8	16	II maailmasõjas hukkunute ühishaud		Harju	Harju maakond, Kuusalu vald, Kuusalu alevik, Kursi tee 1
9	17	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	13	Harju	Harju maakond, Kuusalu vald, Muuksi küla, Keskvälja
10	20	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	14	Harju	Harju maakond, Lääne-Harju vald, Paldiski linn, Paldiski linnakalmistu

11	21	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	15	Harju	Harju maakond, Raasiku vald, Raasiku alevik, Sepa tn 1a, Raasiku uus kalmistu
12	23	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	17	Harju	Harju maakond, Viimsi vald, Idaotsa küla, Eestiranna kalmistu
13	25	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	19	Hiiu	Hiiu maakond, Hiiumaa vald, Käina alevik Hiiu mnt 20a
14	26	II maailmasõjas hukkunute ja terroriohvrite ühishaud	20	Hiiu	Hiiu maakond, Kärkla linn, Kärkla linn, Uus tn 5a
15	28	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	21	Hiiu	Hiiu maakond, Hiiumaa vald, Tahkuna küla, Kärkla metskond 1
16	29	Kahe II maailmasõjas hukkunud tundmatu sõduri haud	22	Hiiu	Hiiu maakond, Hiiumaa vald, Puski küla, Puski kalmistu
17	30	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	23	Hiiu	Hiiu maakond, Hiiumaa vald, Aruküla, 80 Heltermaa-Kärkla-Luidja tee
18	36	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	27	Ida-Viru	Ida-Viru maakond, Alutaguse vald, Jaama küla, Varjupaiga
19	38	II Maailmasõjas hukkunute ühishaud	28	Ida-Viru	Ida-Viru maakond, Jõhvi vald, Jõhvi linn, Jõhvi kalmistu
20	39	Terroriohvrite ühishaud	29	Ida-Viru	Ida-Viru maakond, Lüganuse vald, Kiviõli linn, Küttejõu ühishaud
21	40	II Maailmasõjas hukkunute ja terroriohvrite ühishaud	30	Ida-Viru	Ida-Viru maakond, Kohtla-Järve linn, Järveküla linnaosa, Pioneeri haljasala P2
22	47	II Maailmasõjas hukkunute ühishaud	33	Ida-Viru	Ida-Viru maakond, Narva linn, Sadama tee 9
23	48	II Maailmasõjas hukkunute ühishaud	34	Ida-Viru	Ida-Viru maakond, Narva-Jõesuu linn, Narva-Jõesuu linn, J. Poska tn 94, Narva-Jõesuu kalmistu
24	51	Terroriohvrite ühishaud	35	Ida-Viru	Ida-Viru maakond,

					Alutaguse vald, Tudulinna küla, Pikk tn 35b // Kalmistu
25	52	Vabadussõjas hukkunute ühishaud	36	Ida-Viru	Ida-Viru maakond, Narva- Jõesuu linn, Laagna küla, Laagna mõis
26	54	II Maailmasõjas hukkunute ühishaud	37	Ida-Viru	Ida-Viru maakond, Narva- Jõesuu linn, Sinimäe alevik, Kalmistu, Vaivara uus kalmistu
27	55	II Maailmasõjas hukkunute ühishaud	38	Ida-Viru	Ida-Viru maakond, Narva- Jõesuu linn, Sinimäe alevik, Kalmistu, Vaivara uus kalmistu
28	1099	Sõjavangide ühishaud	39	Harju	Harju maakond, Tallinn, Nõmme linnaosa, Kalmistu tee 34, Tallinna Liiva kalmistu
29	1100	Terroriohvrite matmispaik	40	Harju	Harju maakond, Tallinn, Nõmme linnaosa, Kalmistu tee 34, Tallinna Liiva kalmistu
30	1106	II maailmasõjas hukkunute matmispaik	41	Harju	Harju maakond, Tallinn, Kesklinna linnaosa, Pirita tee 80
31	1110	Terroriohvrite matmispaik	42	Harju	Harju maakond, Tallinn, Pirita linnaosa, Kloostrimetsa tee 33, Tallinna Metsakalmistu
32	1194	Pirita sõjavangide kalmistu	43	Harju	Harju maakond, Tallinn, Pirita linnaosa, Metsavahi tee 51a
33	1218	II maailmasõjas hukkunute matmispaik	45	Harju	Harju maakond, Tallinn, Kesklinna linnaosa, Tehnika tn 17, Tallinna Kaitseväe kalmistu
34	1219	II maailmasõjas hukkunute matmispaik	46	Harju	Harju maakond, Tallinn, Kesklinna linnaosa, Tehnika tn 173, Tallinna Kaitseväe kalmistu

35	1220	II maailmasõjas hukkunute matmispaik	47	Harju	Harju maakond, Tallinna, Kesklinna linnaosa, Tehnika tn 173, Tallinna Kaitseväe kalmistu
36	1224	9. märtsi 1944. a. pommitamise ohvrite matmispaik	48	Harju	Harju maakond, Tallinn, Kesklinna linnaosa, Toonela tee 7
37	1234	II maailmasõjas hukkunute matmispaik	50	Harju	Harju maakond, Tallinna, Kesklinna linnaosa, Tehnika tn 173, Tallinna Kaitseväe kalmistu
38	3993	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	53	Järva	Järva maakond, Järva vald, Ambla alevik, Valguse tee 1, Ambla kalmistu
39	4004	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	58	Järva	Järva maakond, Järva vald, Peetri alevik, Salbeni, Kadastiku kalmistu
40	4011	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	59	Järva	Järva maakond, Järva vald, Koeru alevik, Koeru kalmistu
41	4015	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	60	Järva	Järva maakond, Paide linn, Paide linn, Pärnu tn 125, Paide Reopalu kalmistu
42	4016	Terroriohvrite ühishaud	63	Järva	Järva maakond, Paide linn, Paide linn, Pärnu tn 125, Paide Reopalu kalmistu
43	4017	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	62	Järva	Järva maakond, Paide linn, Paide linn, Pärnu tn 125, Paide Reopalu kalmistu
44	4018	Terroriohvrite ühishaud	61	Järva	Järva maakond, Paide linn, Paide linn, Pärnu tn 125, Paide Reopalu kalmistu
45	4019	Terroriohvrite ühishaud	64	Järva	Järva maakond, Paide linn, Paide linn, Pärnu tn 125, Paide Reopalu kalmistu
46	4029	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	66	Järva	Järva maakond, Türi vald, Türi linn, Kesklinna kalmistu
47	4030	II maailmasõjas hukkunute ja terroriohvrite ühishaud	67	Järva	Järva maakond, Türi vald, Türi linn, Kesklinna kalmistu
48	4031	Terroriohvrite ühishaud	68	Järva	Järva maakond, Türi vald, Türi

					linn, Kesklinna kalmistu
49	4032	II maailmasõjas hukkunute matmispaik	69	Järva	Järva maakond, Türi vald, Türi linn, Kesklinna kalmistu
50	4051	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	74	Pärnu	Pärnu maakond, Lääneranna vald, Hanila küla, Hanila kalmistu
51	4052	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	75	Pärnu	Pärnu maakond, Lääneranna vald, Hanila küla, Hanila kalmistu
52	4064	Terroriohvrite ühishaud	77	Pärnu	Pärnu maakond, Lääneranna vald, Lihula linn, Pärnu mnt 11, Lihula vana kalmistu
53	4066	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	78	Pärnu	Pärnu maakond, Lääneranna vald, Lihula linn, Tallinna mnt 2b, Lihula kirikuaed
54	4067	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	79	Pärnu	Pärnu maakond, Lääneranna vald, Tuudi küla, Kõrtsi
55	4068	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	80	Pärnu	Pärnu maakond, Lääneranna vald, Kirbla küla, Kirbla kalmistu, Kirbla kirikuaed ja kalmistu
56	4079	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	81	Lääne	Lääne maakond, Lääne-Nigula vald, Linnamäe küla, Räägu
57	4085	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	82	Lääne	Lääne maakond, Lääne-Nigula vald, Piirsalu küla, Vana kalmistu; Piirsalu vana kalmistu
58	4086	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	83	Lääne	Lääne maakond, Lääne-Nigula vald, Piirsalu küla, Uus kalmistu; Piirsalu uus kalmistu
59	4094	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	85	Lääne	Lääne maakond, Lääne-Nigula vald, Pälli küla, Koolimaa
60	4095	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	86	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Kaarma-Kirikuküla, Kiriku, Kaarma kalmistu
61	4099	II maailmasõjas hukkunute kalmistu	87	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald,

					Kudjape alevik, Kalmistu tee 3
62	4109	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	88	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Kihelkonna alevik, Kooli tn 13 // Kihelkonna kalmistu
63	4111	Terroriohvrite ühishaud	89	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Kuressaare linn, Kalda pst 1
64	4112	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	90	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Kuressaare linn, Lossihoov 1
65	4117	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	91	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Kärla alevik, Kärla kalmistu
66	4119	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	92	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Kahtla küla, Kalmistu, Kahtla kalmistu
67	4127	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	94	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Pärsama küla, Kalmistu, Pärsama kalmistu
68	4129	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	95	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Lümanda küla, Kalmistu, Lümanda kalmistu
69	4131	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	96	Saare	Saare maakond, Muhu vald, Hellamaa küla, Kalmistu, Hellamaa kalmistu
70	4135	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	98	Saare	Saare maakond, Muhu vald, Linnuse küla, Tammiotsa
71	4136	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	99	Saare	Saare maakond, Muhu vald, Liiva küla, Kiriku, Muhu kirikuaed
72	4139	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	100	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Silla küla, Kalmistu, Silla kalmistu
73	4143	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	102	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Tumala küla, Saikla-Nõmme surnuaed, Saikla-Nõmme kalmistu
74	4149	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	105	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Püha küla, Kirikumaa
75	4160	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	107	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Imara küla,

					Kalmistu, Anseküla kalmistu
76	4165	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	110	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Üüdibe küla, Kalmistu, Massinõmme kalmistu
77	4167	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	111	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Tehumardi küla, Ausamba
78	4169	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	112	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Lõmala küla, Kuressaare metskond 672
79	4172	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	114	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Iide küla, Bullamaja
80	4176	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	116	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Iide küla, Kalmistu, Torgu kalmistu
81	4181	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	117	Saare	Saare maakond, Saaremaa vald, Valjala alevik, Roosi tn 6, Valjala kalmistu
82	4183	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	118	Põlva	Põlva maakond, Põlva vald, Ahja alevik, Allika tn 7// Tartu mnt 23// 23a/ 23b
83	4187	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	119	Põlva	Põlva maakond, Kanepi vald, Kanepi alevik, Kirikupark
84	4188	Vabadussõjas hukkunute ühishaud	120	Põlva	Põlva maakond, Kanepi vald, Ihamaru küla, Pärnametsa
85	4192	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	121	Põlva	Põlva maakond, Põlva vald, Tilsi küla, Tilsi mõis
86	4197	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	122	Põlva	Põlva maakond, Põlva vald, Põlva linn, Keskn tn 11c
87	4208	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	124	Põlva	Põlva maakond, Kanepi vald, Maaritsa küla, Külaplatsi tee 2
88	4210	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	125	Põlva	Põlva maakond, Kanepi vald, Saverna küla, Teenurga
89	4211	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	126	Põlva	Põlva maakond, Põlva vald, Vastse-Kuuste alevik, Kesktänav 20

90	4218	Terroriohvrite ühishaud	127	Võru	Võru maakond, Setomaa vald, Värsk alevik, Pikk tn 12
91	4221	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	128	Võru	Võru maakond, Setomaa vald, Värsk alevik, Velna tee 1, Värsk kalmistu
92	4227	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	129	Tartu	Tartu maakond, Peipsiääre vald, Nina küla, Nina kalmistu
93	4238	II maailmasõjas hukkunute ja terroriohvrite ühishaud	131	Tartu	Tartu maakond, Peipsiääre vald, Kallaste linn, Kiriku tn 2b
94	4243	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	132	Tartu	Tartu maakond, Kambja vald, Suure-Kambja küla, Pedaja
95	4251	Vabadussõjas hukkunute ühishaud	133	Põlva	Põlva maakond, Röpina vald, Mehikoorma alevik, Mehikoorma kalmistu
96	4252	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	134	Põlva	Põlva maakond, Röpina vald, Mehikoorma alevik, Mehikoorma kalmistu
97	4262	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	137	Tartu	Tartu maakond, Peipsiääre vald, Kolkja alevik, Ranna tee 23, Kolkja kalmistu
98	4269	II maailmasõjas hukkunute ja terroriohvrite ühishaud	138	Tartu	Tartu maakond, Elva vald, Mäeselja küla, Puhja kalmistu
99	4287	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	141	Tartu	Tartu maakond, Tartu vald, Äksi alevik, Äksi kalmistu
100	4289	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	142	Tartu	Tartu maakond, Tartu linn, Ilmatsalu alevik, Pargi tee 1//1a
101	4290	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	143	Tartu	Tartu maakond, Peipsiääre vald, Koosa küla
102	4292	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	144	Tartu	Tartu maakond, Peipsiääre vald, Kuusiku küla, Vara kalmistu
103	4302	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	145	Tartu	Tartu maakond, Kastre vald, Võnnu alevik, Kooli tee 13, Võnnu vana kalmistu
104	4303	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	146	Tartu	Tartu maakond, Kambja vald, Külitse alevik, Haaviku tee 2

105	4348	Terroriohvrite ühishaud	149	Tartu	Tartu maakond, Tartu linn, Võru tn 75c, Tartu Pauluse kalmistu
106	4349	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	150	Tartu	Tartu maakond, Tartu linn, Võru tn 75c, Tartu Pauluse kalmistu
107	4350	Terroriohvrite ühishaud	151	Tartu	Tartu maakond, Tartu linn, Võru tn 75c, Tartu Pauluse kalmistu
108	4352	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	152	Tartu	Tartu maakond, Tartu linn, Kalmistu tn 18a // 24, Tartu Sõjaväekalmistu.
109	4458	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	154	Valga	Valga maakond, Tõrva vald, Ala küla, Ausamba
110	4460	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	155	Valga	Valga maakond, Tõrva vald, Jõgeveste küla, Barclay de Tolly mausoleum
111	4461	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	156	Valga	Valga maakond, Tõrva vald, Helme alevik, Valgamaa Kutseõppekeskuse
112	4465	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	158	Valga	Valga maakond, Tõrva vald, Kulli küla, Koorküla metskond 87
113	4477	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	163	Valga	Valga maakond, Otepää vald, Kolli küla, Ruusa
114	4478	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	164	Valga	Valga maakond, Otepää vald, Kuigatsi küla, Kuigatsi mõis
115	4480	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	166	Valga	Valga maakond, Tõrva vald, Soontaga küla, Kuusemetsa
116	4482	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	167	Valga	Valga maakond, Tõrva vald, Pikasilla küla, Mälestusmärgi
117	4484	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	168	Valga	Valga maakond, Otepää vald, Otepää küla, Vana-Otepää õppes-spordibaas,
118	4490	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	169	Valga	Valga maakond, Otepää vald, Restu küla
119	4500	Vabadussõjas ja II maailmasõjas hukkunute ühishaud	172	Valga	Valga maakond, Tõrva vald, Tõrva linn, Linnamäe puhkeala

120	4501	Terroriohvrite matmispaik	173	Valga	Valga maakond, Valga vald, Valga linn, Linnamets 1
121	4502	Valga vangilaagri kalmistu	174	Valga	Valga maakond, Valga vald, Valga linn, Linnamets 1
122	4506	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	175	Valga	Valga maakond, Valga vald, Valga linn, Metsa tn 11, Valga Priimetsa kalmistu
123	5693	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	178	Võru	Võru maakond, Antsla vald, Taberlaane küla, Antsla metsakalmistu
124	5699	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	179	Võru	Võru maakond, Antsla vald, Tsooru küla, Tsooru park
125	5701	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	181	Võru	Võru maakond, Rõuge vald, Haanja küla, Rahu
126	5702	Vabadussõjas hukkunute ühishaud	182	Võru	Võru maakond, Rõuge vald, Vungi küla, Vungi
127	5703	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	183	Võru	Võru maakond, Rõuge maakond, Ruusmäe küla, Haanja Looduspark 31
128	5706	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	184	Võru	Võru maakond, Võru vald, Lasva küla, Palo tee 46
129	5708	Vabadussõjas hukkunute ühishaud	185	Võru	Võru maakond, Setomaa vald, Küllatava küla, Suurekivi
130	5710	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	186	Võru	Võru maakond, Setomaa vald, Miikse küla, Miikse kalmistu
131	5713	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	188	Võru	Võru maakond, Rõuge vald, Kaubi küla, 7 Riia-Pihkva tee, jrk nr 76.
132	5715	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	189	Võru	Võru maakond, Setomaa vald, Määsi küla, Luhamaa kalmistu
133	5717	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	190	Võru	Võru maakond, Rõuge vald, Parmupalu küla. Antsla metskond 32
134	5719	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	192	Võru	Võru maakond, Rõuge vald, Singa küla, Taga-Singa
135	5725	Terroriohvrite ühishaud	193	Võru	Võru maakond, Rõuge vald, Jaanipeebu küla, Jaanipeebu kalmistu; Rõuge

					Jaani-Peebu kalmistu
136	5726	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	194	Võru	Võru maakond, Rõuge vald, Tindi küla, Vanakalmistu; Rõuge vana kalmistu, jrk nr 89.
137	5732	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	198	Võru	Võru maakond, Võru vald, Osula küla, Osula kalmistu
138	5735	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	199	Võru	Võru maakond, Antsla vald, Kirikumüla, Kirikumõisa; Urvaste kalmistu, jrk nr 98.
139	5739	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	200	Võru	Võru maakond, Rõuge vald, Värstu alevik; Kooli tn 5a
140	5740	Vabadussõjas hukkunute ühishaud	201	Võru	Võru maakond, Võru vald, Vana-Saaluse küla, Uue-Pärna
141	5742	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	202	Võru	Võru maakond, Võru vald, Vastseliina alevik, Kalmistu, Vastseliina kalmistu
142	5746	Terroriohvrite ühishaud	203	Võru	Võru maakond, Võru linn, Kubja tee 1a
143	5748	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	205	Võru	Võru maakond, Võru linn, Kose tee 2, Võru Linnakalmistu
144	5749	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	206	Võru	Võru maakond, Võru linn, Kose tee 2, Võru linnakalmistu
145	5755	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	207	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Väike-Maarja vald, Simuna alevik, Allee tn 1
146	5759	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	209	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Haljala vald, Aaspere küla, Aaspere mõis
147	5762	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	210	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Haljala vald, Haljala alevik, Kalmistu, Haljala kalmistu
148	5763	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	211	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Kadrina vald, Kadrina alevik, Pargi tänav

149	5767	Vabadussõjas ja II maailmasõjas hukkunute ning terroriohvrite ühishaud	212	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Viru-Nigula vald, Kunda linn; Linna mets 2
150	5769	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	213	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Väike-Maarja vald, Ao küla, Ao kalmistu
151	5771	Terroriohvrite ühishaud (sõjahaudade nimekirja kandmisel. Alus: Kaitseministeeriumi kinnitus, Sõjahaudade komisjoni 26.07.2022 koosoleku protokoll punkt 4.5.)		Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Rakvere linn, Lilleoru tn 25
152	5783	Vabadussõjas hukkunute ühishaud	216	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Rakvere vald, Toomla küla, Põlula metskond 160
153	5784	II maailmasõjas hukkunute ja terroriohvrite ühishaud	217	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Rakvere vald, Uhtna alevik, Nooruse tn 2
154	5786	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	219	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Tapa vald, Loksa küla, Loksa vennaskalmistu
155	5791	Terroriohvrite ühishaud	221	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Tapa vald, Tapa linn, Leina tn 18
156	5793	Terroriohvrite matmispaik	222	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Haljala vald, Tepelvälja küla, Esku kabel
157	5803	II maailmasõjas hukkunud tundmatu sõduri haud	223	Lääne-Viru	Lääne-viru maakond, Vinni vald, Vinni alevik, 17125 Vilgu-Vinni-Pajusti tee L1
158	5804	II maailmasõjas hukkunute ja terroriohvrite ühishaud	224	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Vinni vald, Viru-Jaagupi alevik, Kooli tee 5a
159	5808	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	225	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Viru-Nigula vald, Võrkla küla, Kalmistu, Viru-Nigula kalmistu
160	5816	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	227	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Väike-Maarja vald, Väike-Maarja alevik, Pikk tn 27, Väike-Maarja kalmistu
161	5829	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	229	Jõgeva	Jõgeva maakond, Jõgeva vald, Kurista küla, Surnuaia, Siimusti kalmistu

162	5831	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	230	Jõgeva	Jõgeva maakond, Jõgeva vald, Vilina küla, Laiuse kalmistu
163	5834	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	231	Jõgeva	Jõgeva maakond, Mustvee vald, Mustvee linn, Mustvee ranna- ala V2, jrk nr 86.
164	5839	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	232	Tartu	Tartu maakond, Peipsiääre vald, Kodavere küla, Kalmistu, Kodavere kalmistu
165	5841	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	233	Jõgeva	Jõgeva maakond, Jõgeva vald, Kudina küla, Susi
166	5843	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	234	Jõgeva	Jõgeva maakond, Jõgeva vald, Kaarepere küla, Kaarepere kalmistu
167	5848	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	235	Jõgeva	Jõgeva maakond, Põltsamaa vald, Kursi küla, Kursi kalmistu
168	5851	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	236	Jõgeva	Jõgeva maakond, Põltsamaa vald, Põltsamaa linn, Jõgeva mnt 22a // Põltsamaa kalmistu
169	5863	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	239	Jõgeva	Jõgeva maakond, Mustvee vald, Kääpa küla, Kangru
170	8304	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	240	Pärnu	Pärnu maakond, Pärnu linn, Audru alevik, Paisu park
171	8307	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	241	Pärnu	Pärnu maakond, Põhja-Pärnumaa vald, Pärnu- Jaagupi alev, Pärnu mnt 58 // Jakobi, Pärnu- Jaagupi kalmistu
172	8309	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	242	Pärnu	Pärnu maakond, Häädemeeste vald, Häädemeeste alevik, Õigeusu kalmistu, Häädemeeste õigeusus kalmistu
173	8310	Terroriohvrite ühishaud	243	Pärnu	Pärnu maakond, Häädemeeste vald, Urissaare küla, Urissaare kalmistu
174	8313	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	244	Pärnu	Pärnu maakond, Saarde vald, Saarde küla, Saarde kalmistu

175	8315	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	245	Pärnu	Pärnu maakond, Lääneranna vald, Emmu küla, Mihkli kalmistu
176	8329	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	246	Pärnu	Pärnu maakond, Pärnu linn, Pärnu linn, Vana kalmistu, Pärnu Vana kalmistu
177	8336	Terroriohvrite ühishaud	248	Pärnu	Pärnu maakond, Saarde vald, Ilvese küla, Surju õigeusu kalmistu
178	8339	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	249	Pärnu	Pärnu maakond, Häädemeeste vald, Metsaküla, Metsaküla kalmistu
179	8341	Terroriohvrite ühishaud	250	Pärnu	Pärnu maakond, Häädemeeste vald, Reiu küla, Rae
180	8343	Terroriohvrite ühishaud	251	Pärnu	Pärnu maakond, Saarde vald, Lanksaare küla, Tõrsepa-Põllu
181	8348	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	253	Pärnu	Pärnu maakond, Pärnu linn, Tõstamaa alevik, Tõstamaa kalmistu
182	8350	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	254	Pärnu	Pärnu maakond, Lääneranna vald, Helmküla, Varbla kirik, Varbla kirikuaed
183	8359	Terroriohvrite ühishaud	256	Rapla	Rapla maakond, Rapla vald, Mahtra küla, Tuuleveski
184	8363	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	257	Rapla	Rapla maakond, Rapla vald, Juuru alevik, Juuru kalmistu
185	8368	Terroriohvrite ühishaud	258	Rapla	Rapla maakond, Rapla vald, Vaopere küla, Laane
186	8369	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	259	Rapla	Rapla maakond, Rapla vald, Vahastu küla, Kiriku, Vahastu kalmistu
187	8371	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	260	Rapla	Rapla maakond, Kehtna vald, Kehtna alevik, Kehtna park
188	8372	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	261	Rapla	Rapla maakond, Kehtna vald, Põllu küla, Lelle kalmistu
189	8381	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	263	Järva	Järva maakond, Türi vald, Kärü alevik, Kärü kalmistu
190	8384	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	264	Rapla	Rapla maakond, Märjamaa vald, Velise küla,

					Kalmistu, Velise kalmistu
191	8389	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	265	Rapla	Rapla maakond, Märjamaa vald, Märjamaa alev, Pärnu mnt 22b
192	8390	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	266	Rapla	Rapla maakond, Märjamaa vald, Märjamaa alevik, Uuemõisa park
193	8397	II maailmasõjas hukkunute ja 1905. a. terroriohvrite ühishaud	267	Rapla	Rapla maakond, Rapla vald, Rapla linn, Promenaadi
194	8399	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	268	Rapla	Rapla maakond, Rapla vald, Iira küla, Männiku
195	8401	II maailmasõjas hukkunute matmispaik	269	Rapla	Rapla maakond, Rapla vald, Uusküla, Alu tee 21, Rapla kalmistu
196	8407	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	270	Tartu	Tartu maakond, Tartu vald, Tooni küla, Tihniku, Piirissaare kirikuaed
197	8412	Terroriohvrite ühishaud	271	Viljandi	Viljandi maakond, Mulgi vald, Umbsoo küla, Mõisaküla kalmistu 1, Mõisaküla kalmistu
198	8416	Terroriohvrite ühishaud	272	Viljandi	Viljandi maakond, Mulgi vald, Kulla küla, Leerimaja
199	8420	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	273	Viljandi	Viljandi maakond, Mulgi vald, Karksi-Nuia linn, Jalaka
200	8422	II maailmasõjas hukkunute ja terroriohvrite ühishaud	274	Viljandi	Viljandi maakond, Viljandi vald, Kolga-Jaani alevik, Kolga-Jaani kalmistu
201	8433	II maailmasõjas hukkunute ühishaud	277	Viljandi	Viljandi maakond, Viljandi vald, Paistu küla, Paistu tee 15, Paistu kalmistu
202	8443	Terroriohvrite ühishaud	279	Viljandi	Viljandi maakond, Põhja-Sakala vald, Suure-Jaani linn, Liiva tn 5, Suur-Jaani kalmistu.
203	8462	Terroriohvrite ühishaud	284	Viljandi	Viljandi maakond,

					Viljandi linn, Huntaugu tn 4
204	8466	Terroriohvrite ühishaud	286	Viljandi	Viljandi maakond, Viljandi linn, Järveotsa
205	22271	Terroriohvrite matmispaik	290	Hiiu	Hiiu maakond, Hiiumaa vald, Mänspe küla, Kalmuaia; Mänspe kalmistu
206	22277	Terroriohvrite matmispaik	291	Hiiu	Hiiu maakond, Hiiumaa vald, Kõpu küla, Reigi kogudus
207	22300	II maailmasõjas hukkunute matmispaik	292	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Rakvere linn, Tammiku tn 6b
208	22303	II maailmasõjas hukkunute matmispaik	294	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Tapa vald, Vistla küla, Sauevälja kalmistu
209	22304	II maailmasõjas hukkunute matmispaik	295	Lääne-Viru	Lääne-Viru maakond, Tapa vald, Vistla küla, Vistla kalmistu

2. Käskkirja punktis 1 nimetatud kultuurimälestiseks olemise lõpetamise tõttu tunnistamist kehtetuks:

2.1. kultuuri- ja haridusministri 1.06.1995. a määruse nr 19/1 „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ lisa 1 punktid 3; 5; 8–11; 15–16; 18; 20–21; 23; 25–26; 28–30; 36; 38–40; 47–48; 51–52; 54–55;

2.2. kultuuri- ja haridusministri 19.07.1995. a määruse nr 19/2 „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ lisa 1 punktid 35–36; 42; 46; 130; 154–156; 160; 170;

2.3. kultuuriministri 19.03.1997. a määruse nr 3 „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ punktid: 10; 21; 28; 32–36; 46–49; 68–69; 81; 83–85; 96; 102–103; 111–112; 116; 126; 128–129; 134; 136; 144; 146; 148; 152–153; 156; 160; 166; 177; 182; 184; 186; 189; 193; 198;

2.4. kultuuriministri 19.03.1997. a määruse nr 6 „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ punktid 1; 3–4; 8; 17; 20–21; 23; 25; 27; 33; 43–45; 49; 56; 62; 64–66; 69; 71; 73; 76; 78; 80; 82; 88–89; 95; 98; 101; 103; 105; 109; 111–112;

2.5. kultuuriministri 19.03.1997. a määruse nr 7 „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ punktid 1; 5–6; 10; 15; 26; 28–29; 36; 39; 45; 56; 61; 69–70; 80; 87; 144–146; 148; 181; 183–184; 186; 196–197;

2.6. kultuuriministri 13.05.1997. a määruse nr 24 „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ punktid 7; 11; 14–15; 19; 21; 23; 35–36; 38; 43; 45; 55–56; 60; 68; 79; 81; 86; 88; 91; 93; 98; 107; 113;

2.7. kultuuriministri 3.07.1997. a määruse nr 37 „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ punktid 9; 12; 14–15; 18; 20; 34; 41; 44; 46; 48; 53; 55; 64; 68; 73–74; 76–77; 86; 89; 94–95; 102; 104; 106; 112; 117; 121; 125; 127; 138; 148; 166; 171;

2.8. kultuuriministri 24.03.1999. a määruse nr 12 „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ punktid 6; 12; 32; 34–35;

2.9. kultuuriministri 19.12.2006. a käskkirja nr 388 „Kultuurimälestistele kaitsevööndite määramine“ punkt 1 alapunkt 6 number 10;

2.10. kultuuriministri 17.01.2006. a käskkirja nr 12 „Kultuurimälestiseks tunnistamine ja kaitsevööndi määramine“ punkt 5 alapunkt 10;

2.11. kultuuriministri 24.08.2005. a käskkirja nr 265 „Kultuurimälestiseks tunnistamine, kultuurimälestiseks olemise lõpetamine ja kaitsevööndi määramine“ punkt 3 alapunktid 2 ja 43;

2.12. kultuuriministri 28.03.2007. a käskkirja nr 144 „Kultuurimälestistele kaitsevööndite määramine“ punkt 1 alapunkt 22 number 3;

2.13. kultuuriministri 13.07.2006. a käskkirja nr 218 „Kultuurimälestistele kaitsevööndite määramine“ punkt 1 alapunkt 44 number 3.

Muinsuskaitseametil teha käskkiri teatavaks menetlusosalistele, kanda mälestiseks olemise lõpetamised kultuurimälestiste registrisse ja ajakohastada andmed riigi maakatastris.

Käskkirja on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul käskkirja avaldamisest Riigi Teatajas, esitades kaebuse halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud tingimustel ja korras.

Mälestiseks olemise lõpetamise asjaolud ja menetluse läbiviimine

Käskkirjas nimetatud ajaloomälestised tunnistati aastatel 1995–1997 MuKS alusel kultuurimälestisteks. Tegemist on sõjas hukkunute haudade ja matmispaikadega ehk sõjahaudadega sõjahaudade kaitse seaduse (SHKS) § 2 p 2 tähenduses. 2007. aastal jõustunud SHKS-st lähtudes kanti käskkirjas nimetatud mälestised sõjahaudade nimekirja (kaitseministri 27. veebruari 2007 käskkirjaga nr 96), mistõttu rakendus nende mälestiste suhtes riiklikul tasemel mitmekordne kaitse.

MuKS § 20 lõike 1 punkti 2¹ kohaselt võib mälestiseks olemise lõpetada, kui mälestis on sõjahaud SHKS alusel.

SHKS tagab Eesti territooriumil peetud sõjategevuses hukkunud isikute säilmete kaitse, austamise ja väärika kohtlemise. Eelnevast tulenevalt puudub vajadus ja põhjendus jätkata käskkirjas nimetatud objektide kaitset riikliku kultuurimälestisena MuKS-i alusel.

Mälestiseks olemise lõpetamisega lõppevad kultuurimälestise talumisest tulenevad kitsendused eraomandile. Mälestiseks olemise lõpetamisel ei ole mälestise omanikel ja kaitsevööndis asuvate kinnisasjade omanikel kohustust taotleda luba ehitusprojekti või tegevuskava alusel konserveerimiseks, restaureerimiseks ja ehitamiseks ning mälestise ilme muutmiseks. Mälestise olemise lõpetamisel lõpeb ka mälestise kaitsevöönd ning kaitsevööndi talumisest tulenevad piirangud, milleks on muuhulgas ametiga kooskõlastamise kohustus ehitise ehitamisel, ajutise ehitise püstitamisel või lammutamisel.

Mälestiseks olemise lõpetamisel jäävad kehtima piirangud omanikule, mis tulenevad SHKS-st. Selle kinnisasja omanik, millel on sõjahaud, on kohustatud tagama sõjahaua ja selle tähistuse säilimise. Sõjahaua juurde viivad teed ja rajad on päikesetõusust päikeseloojanguni avalikuks kasutamiseks ning kinnisasja valdaja ei tohi nimetatud ajal takistada inimeste juurdepääsu kaitstavale sõjahauale (SHKS § 3 lg 2). Samuti on kinnisasja omanik kohustatud lubama SHKS-s ettenähtud kohustuste täitmiseks vajalike tööde tegemist oma kinnisasjal (SHKS § 3 lg 3). Lisaks on oluline asjaolu, et sõjahaudadel, mis asuvad väljaspool kalmistut, on kaitsevöönd kuni 25 meetri ulatuses sõjahaua väliskontuurist või piirist arvates (SHKS § 3 lg 4).

13.07.2022 edastas Muinsuskaitseamet käskkirja eelnõu arvamuste ja vastuväidete esitamiseks kõigile eelnõus kajastatud mälestiste ning kaitsevööndite kinnisasjade omanikele. Samuti ilmus teade eelnõust ja võimalusest arvamust avaldada koos mälestiste loeteluga 13.07.2022 Eesti Päevalehes (lk 9).

Tähtaegselt esitati käskkirja eelnõu kohta kümme arvamust (esitajateks olid 3 mälestise alal asuva kinnistu omanikku, 4 mälestise kaitsevööndis asuva kinnistu omanikku, MTÜ Eesti ICOMOS, Hiiumaa vallavalitsus ja Tallinna Linnaplaneerimise Amet). Täiendavalt esitas arvamuse eraisik, kelle õiguseid ega huve eelnõu otseselt ei puudutanud (isik ei ole mälestise või kaitsevööndi kinnistu omanik). Arvamused ja vastuväited jagunesid menetluslikeks (sooviti lisainformatsiooni menetluse kohta) ning sisulisteks. Kõikidele arvamuste esitajatele on Muinsuskaitseamet asjakohased vastused saatnud. Sisulised arvamused ja vastuväited ning Muinsuskaitseameti poolsed seisukohad neile olid järgmised:

- 1) kõik arvamuse esitanud mälestise eraisikutest kinnistuomanikud tegid ettepanekud nende kinnistul asuvatest haudadest säilmete ümbermatmiseks ja hauatähistete teisaldamiseks. Nimetatud ettepanekud edastati Kaitseministeeriumile;
- 2) MTÜ Eesti ICOMOS tegi 22.07.2022 kirjaga ettepaneku käskkirjas nimetatud mälestiste mälestisteks olemist mitte lõpetada, kuna pole koostatud eksperdi hinnanguid ega läbi viidud avatud menetlust. Kõikidele MTÜ Eesti ICOMOS kirjas esitatud arvamustele vastas Muinsuskaitseameti 29.07.2022 kirjaga nr 1.1-7/1171-1. Kuna küsimusi tekitas, kas kõik mälestised on ikka kantud sõjahaudade nimekirja, on eelnõu täiendatud veeruga, kuhu on lisatud nr-d sõjahaudade nimekirjas;
- 3) Tallinna Linnaplaneerimise Amet nõustus 28.07.2022 kirjas nr 8.-1/2402-1 mitmekordse kaitse lõpetamisega ja tõi välja, et mitmekordne kaitse jääb alles nendel juhtudel, kui sõjahaud asub kultuurimälestiseks tunnistatud kalmistul. Tallinna Linnaplaneerimise Amet soovitas mälestise nr 1194 (Pirita sõjavangide kalmistu, Harju maakond, Tallinn, Pirita linnaosa, Metsavahi tee 51a) mälestiseks olemist mitte lõpetada ning käsitleda kultuurimälestiseks oleva kalmistuna analoogselt teistele kalmistutele, kuna sinna on maetud pikema perioodi vältel. Käskkirjas ei ole arvestatud ettepanekuga mälestise nr 1194 osas, kuna sõjavangide kalmistu riiklikku kaitset ei lõpetata, kaitse säilib SHKS alusel ning kalmistu on arvel sõjahauana. Lisaks on kõne all oleva kalmistu kaitse tagatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Saksamaa Liitvabariigi valitsuse vahelise kokkuleppega saksa sõjahaudadest Eesti Vabariigis (jõustunud 26.10.1996, avaldatud RT II 1995, 41, 177). Eelnevast lähtuvalt ettepanekut ei toetata ning sõjahaudade nimekirjas olevatele riikliku kaitsega kalmistutele mitmekordne kaitse rakendamine ei ole eesmärgipärane. Tallinna Linnaplaneerimise Amet tegi ettepaneku kaaluda mälestise

nr 1110 (Terroriohvrite matmispaik, Harju maakond, Tallinn, Pirita linnaosa, Kloostrimetsa tee 33, Tallinna Metsakalmistu) matmispaigal asuva monumendi kaitset kunstimälestisena. Ettepanekuga ei arvestata, kuna mälestis nr 1110 asub ajaloomälestiseks oleval kalmistul ning on riikliku kaitse all lisaks ka SHKS mõistes sõjahauana koos memoriaaliga. Lisaks tegi Tallinna Linnaplaneerimise Amet ettepaneku vaadelda Maarjamäe kompleksi tervikuna, ent see väljub käskkirja esemest ning ei ole sisuliselt seotud käskkirjas käsitletavate teemadega. Tallinna Linnaplaneerimise Ametile on Muinsuskaitseamet saatnud vastuse 29.07.2022 kirjaga nr 1.1-7/1178-1.

Kultuuriministrit nõustav Muinsuskaitse Nõukogu arutas käskkirja eelnõu 29.07.2022 koosolekul. Otsustati, et MKA viib eelnõusse sisse järgmised parandused: viited rahvusvahelistele lepingutele ja kokkulepetele vastavate kogukondadega; eristab monumendid, mis asuvad kalmistutel. Sellest lähtuvalt on käskkirja täiendatud.

Käskkirjas nimetatud mälestised ei ole seotud rahvusvaheliste lepingutega ning rahvusvahelised lepingud ei reguleeri käskkirjas nimetatud mälestiste kaitset või korraldust. Rahvusvahelistele lepingutele vastava sõjahaudade kaitse tagab SHKS. Muuhulgas on Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi oma kohtuotsuses nr 3-4-1-4-07 (p 24) öelnud, et: „Seega on ShKS § 8 lg-ga 2 ja § 9 lg-ga 4 sätestatud piirangud sobivad ja vajalikud riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks sõjategevuses hukkunute säilmete ja mälestuse kaitseks. Tegemist on oluliste rahvusvahelisest õigusest tulenevate ja põhiseadusega kaitstud väärtuste ning põhimõtetega.“.

Muinsuskaitse Nõukogu tutvus käskkirja täiendatud eelnõuga 04.06.2024 ning otsustas mälestiseks olemise lõpetamise ettepanekut toetada.

Heidy Purga
Kultuuriminister